

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ
“Правни аспекти савремених друштвених кретања у Републици Србији” -
за период 01.01.2019. – 31.12.2021. године

Издавач

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Правни факултет

За издавача

Проф. др Душанка Јововић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Јелена Беловић, руководилац пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Страхиња Миљковић

Уређивачки одбор

Проф. др Душанка Јововић
Проф. др Владимир Боранијашевић
Проф. др Олга Јовић Прлаиновић
Проф. др Дејан Мирковић
Доц. др Бојан Бојанић
Доц. др Здравко Грујић

Технички уредник

Младен Тодоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-067-0

**Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије**

Др Душанка ЈОВОВИЋ*

349.6(497.11)
338.246:502.14

ПРАВНИ ОКВИР И ЕКОНОМСКИ ИНСТРУМЕНТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Апстракт: Проблеми загађења животне средине у овом миленијуму попримили су карактеристике невиђене еколошке кризе. Због тога је заштита животне средине постала неодвојиви део стратегија друштвеног и економског развоја готово свих земаља. Имајући у виду ту чињеницу, у раду се чини осврт на значај заштите животне средине у савременим условима привређивања, апострофирају се правни аспекти (кривично правни и грађанско правни) заштите животне средине у Републици Србији и презентује елементарна експликација економских инструмената заштите животне средине.

Заштита животне средине је постала озбиљно глобално питање чије решавање подразумева укљученост свих актера, од међународне заједнице, институција, држава, предузећа, до појединаца. Заштита животне средине мора се посматрати мултидисциплинарно због чега представља и сталну обавезу свих чланова друштва. Имајући у виду обим и сфере загађења животне средине укључујући сва природна богатства ваздух, воду, земљиште, шуме, геолошке ресурсе, биљни и животињски свет, за њено очување неопходно је, на систематски начин, спроводити мере њеног очувања.

Постизање алокационе ефикасности боље се постиже применом економских инструмената него различитим регулаторним мерама, због тога што држава или државни орган, приликом примене неког од административних инструмената, мора да располаже врло детаљним информацијама о индивидуалним трошковима појединих загађивача. Исти регулаторни инструменти се примењују на све загађиваче, без обзира на разлике и посебности између појединих загађивача, што може довести до тога да поједини загађивачи имају много веће трошкове смањивања загађења него остали. Регулаторна мера која је усмерена на ограничење емисија штетних материја за све загађиваче у истој мери, прописивањем истих технолошких поступака у производњи, није економски рационална, нити

* Редовни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, dusanka.jovovic@pr.ac.rs

етички целисходна, јер немају сви исте могућности. Постизање еколошких циљева применом економских инструмената остварује се путем реалокације, на ефикаснији и јефтинији начин.

Кључне речи: *животна средина, загађење животне средине, правни аспекти животне средине, економски инструменти заштите животне средине.*

1. УВОД

Животна средина означава јединство природних и створених вредности чије сложене међусобне релације чине окружење, односно простор и услове за живот. Другим речима, животну средину чине природно окружење (вода, ваздух, земљиште, биљни и животињски свет, клима, јонизујуће и нејонизујуће зрачење, бука и др.) и окружење које је створио човек (насеља, разни објекти и инфраструктура).

Способност животне средине да прихвати и разгради одређену количину безбедних загађујућих материја у јединици времена и простора представља њен апсорпциони капацитет. Емисија загађујућих материја у животну средину може бити од стране људи, а такође може бити последица одређених природних процеса. Она делује негативно не само на квалитет животне средине већ и на здравље људи.

Готово све активности људи трансформишу природну средину у промењену средину. Ове промене природа може да прихвати до одређене границе, након чега долази до нарушавања равнотеже животне средине.

Проблеми у области животне средине услед интензивног економског и технолошког развоја на глобалном плану попримили су одлике еколошке кризе пред крај минулог миленијума. Прекомерна урбанизација, неконтролисани економски раст, прекомерна експлоатација шума, рударство, транспорт и индустрија утицали су негативно на екосистеме, биљни и животињски свет, биолошку разноврсност и довели су до велике загађености земљишта, воде и ваздуха. Последице таквог стања су бројне, почев од глобалних климатских промена, смањења озонског омотача, генетске мутације организама, нестајања и ширења броја угрожених биљних и животињских врста, забрињавајуће исцрпљености природних ресурса. На чисто теоријском плану, постало је више него јасно да строго поштовање власничких права и проширено коришћење механизма тржишта не може бити ни издалека најбољи приступ контроле загађења животне средине и употребе природних ресурса.¹

¹ Харис, Ц., (2009). Економија природних ресурса и животне средине: савремен приступ, Нови Сад, Дата статус, 3

2. ЗАГАЂЕЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КАО ГЛОБАЛНИ ПРОБЛЕМ

Проблеми загађења животне средине изнад дозвољених стандарда и њеног прихватног капацитета за отпад су бивали све присутнији у економској науци почев од шездесетих година претходног века до данашњих дана. Међутим, и поред те чињенице још увек не постоји опште стандардизована методологија мерења утицаја различитих загађивача на ремећење равнотеже животне средине. Штавише, многа антропогена дејства на промену квалитета животне средине још увек нису у задовољавајућем степену истражена.

Концепт бесконачног привредног раста на различите начине одвојио је човека од животне средине. Схватање по коме ће неисцрпни природни ресурси омогућити производњу неограничене количине и производа и да никада неће премашити апсорпциони капацитет животне средине у годинама последњих деценија двадесетог века, изгубило је на валидности. Ово из основног разлога што је прекомерна експлоатација природних ресурса у овом периоду узроковала невидљиве негативне промене у животној средини. Свако нарушавање равнотеже животне средине доводи до озбиљних проблема који се одражавају на све сфере животне средине. Загађење ваздуха утиче на земљу и воду, загађена вода на земљу, биљни и животињски свет и здравље људи, итд. Са друге стране, треба истаћи да је човек саставни део природе, њен нераздвојни део који свим својим активностима делује на промену животне средине.

Човеков утицај на животну средину је често негативан. Својим деструктивним деловањем он на различите начине може угрозити и деградирати животну средину, посебно током различитих производних процеса и експлоатације ресурса који доводе до загађивања атмосфере, воде, земљишта, уништавања природних еколошких система и друго. Иако економски развој подразумева у одређеној мери утицај на животну средину, са правом је на актуелности добило питање да ли је могућ развој који не угрожава животну средину. „Ако морамо да правимо компромисе да бисмо ускладили развој и животну средину, како ћемо одредити одговарајућу равнотежу? Та и слична питања наглашавају важност економије животне средине.“²

О значају заштите животне средине говори и листа од осам Миленијумских циљева усвојена од стране ОУН 2010. године (Табела 1).

² Харис, Ц., оп. Цит. 4

Табела 1 – Миленијумски циљеви развоја

1	Искоренити сиромаштво и глад
2	Омогућити свима доступност основног образовања
3	Промовисати полну једнакост и повећати заступљеност жена
4	Смањити смртност деце
5	Унапредити здеавље мајки
6	Борити се против ХИВ-а/АИДС-а, маларије и осталих болести
7	Осигурати одрживост животне средине
8	Развити глобално партнерство за развој

Извор: www.un.org/millenniumgoals

О значају животне средине говори и документ Циљеви одрживог развоја до 2030. године, усвојен на Конференцији Уједињених нација у Њујорку 2015. године (Табела 2).

Табела 2 – Циљеви одрживог развоја до 2030.

1	Свет без сиромаштва
2	Свет без глади
3	Здравље и благостање
4	Квалитетно образовање
5	Родна равноправност
6	Чиста вода и санитарни услови
7	Приступачна енергија из чистих извора
8	Достојанствени рад и економски раст
9	Индустрија, иновације и инфраструктура
10	Смањење неједнакости
11	Одрживи градови и заједнице
12	Одржива производња и потрошња
13	Заштита климе
14	Очување вода
15	Очување живота на земљи
16	Мир, правда, снажне институције
17	Партнерством до циљева

Извор: www.rs.undp.org

Као што се види у оквиру 17 постављених циљева одрживог развоја доминирају захтеви за одржањем животне средине.

О стању животне средине по земљама говори Индекс перформанси животне средине, односно Индекс еколошких перформанси - ЕПИ (Environmental Performance Index). Индекс омогућава да се приликом креирања политике заштите животне средине и доношења одлука у вези са управљањем природним ресурсима, идентификују кључна подручја у којима би требало поправити стање, по угледу на примере праксе других земаља које су у тим областима оствариле значајније резултате.³

ЕПИ рангира земље према десет категорија, као што су загађење ваздуха, биолошка разноврсност и климатске промене и према 25 показатеља перформанси који стање животне средине у земљи пореде са постављеним циљевима у тој области, заснованим углавном на међународним споразумима. Подаци се односе на квалитет, односно загађење ваздуха, доступност и квалитет воде, изложеност ризицима од утицаја на здравље.

ЕПИ 2020 пружа квантитативну основу за поређење, анализу и разумевање перформанси у области животне средине за 180 земаља. Државе су оцењене и рангиране према њиховом учинку на животну средину. У табели 3, дат је преглед првих пет земаља у свету према величини индекса еколошких перформанси у 2020. а у табели 4 последњих пет земаља у свету према истом критеријуму у 2020. години.

Табела 3 – Првих пет земаља у свету према индексу еколошких перформанси у 2020. години

Земља	ЕПИ ранг	ЕПИ вредност
Данска	1	82,5
Луксембург	177	82,3
Швајцарска	178	81,5
Велика Британија	179	81,3
Француска	180	80,0

Извор: 2020 Environmental Performance Index, Yale Center for Environmental Law & Policy, Yale University, 2020.

Табела 4 – Последњих пет земаља у свету према индексу еколошких перформанси у 2020. години

Земља	ЕПИ ранг	ЕПИ вредност
Обала Слоноваче	176	25,8
Сијера Леоне	177	25,7

³ Јанковић Милић, В., Крстић, Б., (2012). Анализе еколошке димензије одрживог развоја земаља Југоисточне Европе на основу ЕПИ метода, Теме, бр. 2, Ниш

Авганистан	178	25,5
Мјанмар	179	25,1
Либерија	180	22,6

Извор: 2020 Environmental Performance Index, Yale Center for Environmental Law & Policy, Yale University, 2020.

Према ЕПИ рангу у оквиру земаља Западног Балкана за 2020. годину водећу, 45. позицију од 180 сагледаваних земаља заузима Северна Македонија са вредношћу индекса 55,4. Следе Србија која се нашла на 55. месту са вредношћу индекса од 55,2, Албанија на 62. са вредношћу индекса 49,0, Црна Гора на 65. месту чија је вредност индекса износила 46,3, и Босна и Херцеговина на 78. месту са индексом еколошких перформанси 45,4 (Табела 5).

Табела 5 – Земље Западног Балкана, Словенија и Хрватска према индексу еколошких перформанси из 2020. године

Земља	ЕПИ ранг	ЕПИ вредност
Словенија	18	72,0
Хрватска	34	63,1
Северна Македонија	43	55,4
Србија	45	55,2
Албанија	62	49,0
Црна Гора	75	46,3
Босна и Херцеговина	78	45,4

Извор: 2020 Environmental Performance Index, Yale Center for Environmental Law & Policy, Yale University, 2020.

Бројни су циљеви заштите животне средине међу којим се својим значајем издвајају:

- очување и заштита здравља људи, целовитости, разноврсности и квалитета екосистема, генофонда животињских и биљних врста, плодности земљишта, природних лепота и просторних вредности, културне баштине и добара које је створио човек,
- обезбеђење услова за ограничено, разумно и одрживо газдовање живом и неживом природом,
- очување еколошке стабилности природе, количине и квалитета природних богатстава,
- спречавање опасности и ризика по животну средину⁴

⁴ Биби, А., Бренан, Е., М., (2008). Основи екологије, Клио, 36

3. ПРАВНИ ОКВИР ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Правни оквир заштите животне средине у Републици Србији чине:

- Устав Републике Србије,
- Закон о заштити животне средине,
- Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину,
- Закон о процени утицаја на животну средину,
- Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине,
- Закон о шумама,
- Закон о водама,
- Закон о пољопривредном земљишту,
- Закон о поступању са отпадним материјама,
- Закон о рибарству,
- Закон о ловству,
- Закон о заштити ваздуха,
- Закон о заштити од буке,
- Закон о заштити од јонизујућег зрачења,
- Закон о заштити природе,
- Закон о утврђивању одређених надлежности Аутономне Покрајине,
- Закон о фонду за заштиту животне средине,
- Закон о облигационим односима,
- Закон о основама својинскоправних односа,
- Кривични законик⁵

Напред су наведени само основни закони који регулишу материју права животне средине. Постоји још читав низ закона, подзаконских аката и ратификованих међународних конвенција које регулишу ову област.

У начелу, треба разликовати кривично-правну заштиту и грађанско-правну заштиту животне средине. У Кривичном Законику Републике Србије постоји осамнаест кривичних дела против животне средине:

- загађење животне средине,
- непредузимање мера заштите животне средине,
- противправна изградња и стављање у погон објеката и постројења која загађују животну средину,
- оштећење објеката и уређаја за заштиту животне средине,
- оштећење животне средине,
- уништење, оштећење и изношење у иностранство и уношење у Србију

⁵ www.besplatna.pravna.edukacija.rs/prilozi/saradnika/osnovni-pravni-aspekti-zastite-zivotne-sredine-u-republici-srbiji, Приступљено, 22.06.2020.

- заштићеног природног добра,
- уношење опасних материја у Србију и недозвољено прерађивање, одлагање и складиштење опасних материја,
 - недозвољена изградња нуклеарних постројења,
 - повреда права на информисање о стању животне средине,
 - убијање и злостављање животиња,
 - преношење заразних болести код животиња и биљака,
 - несавесно пружање ветеринарске помоћи,
 - производња штетних средстава за лечење животиња,
 - загађивање хране и воде за исхрану, односно нападање животиња,
 - пустошење шума,
 - шумска крађа,
 - незаконит лов,
 - незаконит риболов.

Право животне средине је једна нова грана права која још није довољно развијена и самим тим представља комбинацију разних правних области са којима има додирних тачака, па тако и са грађанским правом. Наиме, норме права животне средине су специјалног карактера и имају предност у односу на опште норме осталих грана права. Међутим, уколико у конкретном случају не постоји неко посебно правило садржано у праву животне средине а постоји додирна тачка са грађанским правом примениће се тек онда одговарајућа грађанско правна норма.

Постоји међусобна повезаност грађанског права и права животне средине у смислу заштите животне средине примењујући одговарајуће одредбе Закона о заштити животне средине, Закона о облигационим односима и Закона о основама својинско-правних односа.

4. ЕКОНОМСКИ ИНСТРУМЕНТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Инструменти економске политике којима се у ширем смислу може реализовати интернализација еколошких екстерналија се деле у две групе:

- законски инструменти и
- економски инструменти непосредне и посредне регулације.

Законски инструменти се односе на мере заштите животне средине, утврђивање еколошких норми, одређивање контроле и примену управних и казних санкција. „Законске мере обухватају: доношење мера заштите животне средине, утврђивање еколошких норми, одређивање контроле и примене управних и казних санкција. Законске мере имају обавезни и присилни карактер па се мора осигурати њихово поштовање и ефикасна

контрола“.⁶ Основна предност употребе ових инструмената политике заштите животне средине огледа се у брзини њиховог деловања и једноставности примене, док им је најчешћа слабост трошковна неефикасност.

Економски инструменти заштите животне средине су често трошковно ефикаснији од законских инструмената политике животне средине, јер делују на смањење загађења тамо где се то може трошковно најефикасније реализовати. Подстичу директна плаћања загађивача животне средине и оних који користе природне ресурсе. Повећавају средства намењена заштити животне средине. Доприносе остваривању општих циљева економске политике, делују у правцу смањења трошкова, подржавања технолошких иновација и стимулисања приватних улагања у заштиту животне средине.

Најчешће коришћени економски инструменти у политици заштите животне средине су:

- еколошки порези/накнаде,
- еколошки депозити (кауције),
- преносиве дозволе,
- субвенције за заштиту животне средине, и
- еколошко осигурање еколошке компензације.⁷

Еколошки порези су новчани намети државе потенцијалним и актуелним загађивачима животне средине. Порези утичу на раст трошкова загађивача, односно смањење профита фирми у износу штета које су оне нанеле животној средини. Порези треба да економски мотивишу загађиваче, да размишљају о улагањима која не подлежу њиховом наметању, а која им разумљиво обезбеђују економски прихватљивији положај на тржишту.

Сви облици еколошких пореза поред улоге интернализације екстерналија, имају подстицајну и фискалну улогу. Њихов основни циљ је да - путем корекције цена одређених добара побољшају алокацију ресурса. Еколошки порези стимулишу произвођаче и потрошаче да ефикасније употребљавају оскудне природне ресурсе. Опорезивањем производа чије коришћење подразумева штетне последице по животну средину подиже се њихова цена, што подстицајно делује на употребу одговарајућих супститута.

Систем еколошких депозита и повраћаја депонованих средстава претпоставља плаћање депозита за нанету штету животној средини. Депозит

⁶ Цветановић, С., Деспотовић, Д., (2017). Капитал, Одрживи развој и економска политика, Ниш, Филозофски факултет, 130

⁷ Чрњар, М., Чрњар, К., (2009), Менаџмент одрживог развоја: економија, екологија, заштита околиша, Опатија, Факултет за менаџмент у туризму и угоститељству, 132

се доцније враћа ако је уследила одређена позитивна активност попут враћања производа, рециклирања и слично.

Преносиве дозволе на загађење се користе у ситуацијама у којима је циљ коначно смањење нивоа загађења помоћу коришћења економских инструмената. Притом, укупан број емитованих дозвола одговара циљаном нивоу загађења. Емитоване дозволе могу бити продате на тржишту или пак додељене предузећима. Оне су преносиве и заинтересовани субјекти могу њима трговати на тржишту. Фирме се могу одредити да ли ће смањити загађење или ће купити дозволе за загађење. Притом је од примарне важности да укупан ниво загађења свих предузећа не сме премашити износ који је лимитиран укупним бројем издатих дозвола. Држава може емитоване дозволе временски ограничити након чега ће смањити број дозвола и деловати на смањење загађења у будућности.⁸

Субвенције су алтернативни тржишни приступ за смањивање штете животној средини. Постоје две основне врсте субвенција: субвенционисање опреме за смањивање загађења и субвенционисање смањења загађења. Субвенционисање опреме за смањење намењено је смањивању трошкова тих технологија у облику поклона или кредита под повољнијим условима. С теоријског аспекта, субвенције настоје интернализovati позитивну екстерналију која је повезана с активностима усмереним на смањење загађења.

Осигурање од одговорности представља потпуно нов економски инструмент економске политике заштите животне средине. Законско установљавање одговорности загађивача за загађење животне средине, за трошкове уклањања последица загађења, или за ускладиштење и чување производних отпадних материјала у систему тржишне економије води стварању посебног тржишта на коме се ризици од казни за учињене штете могу трансферисати на осигуравајуће компаније.

Еколошке компензације дефинишу начине на које економски субјекти морају да надокнаде промену животне средине која је настала услед њихове економске активности. Еколошка компензација се може дефинисати као модел за утврђивање и надокнаду стварног или очекиваног губитка природних ресурса или услуга. Приступу за спровођење компензације могу укључити активну рестаурацију, поновно стварање, побољшање или унапређење природних ресурса. Такође, може укључивати обавезу примене мера заштите природе. Компензација се може посматрати као механизам за осигурање протока услуга екосистема током времена који се, из економске перспективе, често назива "одржавање протока природног капитала" на којима наша привреда фундаментално почива.

⁸ Штиглиц, Ц., (2013), Економија јавног сектора, Београд, Економски факултет, 34

Економски инструменти стварају стални подстицај да се обезбеди „динамичка ефикасност“. Због тога што загађивачи плаћају еколошки порез на сваку јединицу загађења коју проузрокују, еколошки порез стимулише увођење техничких и технолошких иновација да се пронађу ефикасни начини за смањење загађења.

Административне и економске инструменте заједнички карактерише претпостављена принуда, што и код једних и код других захтева прецизирање јасних критеријума на основу којих је могуће да се утврди кршење прописа, односно постојање пореског прекршаја или еколошког кривичног дела.

Економски инструменти, међутим, не могу у потпуности да замене административне инструменте. Иако су незаменљиви, због своје ефикасности нпр. у сектору вода, они нису најпогоднији избор за заштиту животне средине нпр. у случају стварања буке. Економски инструменти су у стању да обрасце и моделе производње и потрошње усмере ка еколошки „чистијој“ производњи.

Ограничење економских инструмената огледа се у томе што они често нису у стању да ефикасно спрече временску и просторну концентрацију загађења. Способност животне средине или асимилацијска способност утиче на то да ли је еколошки порез у стању да учини да пореско оптерећење емитената загађења који се налазе у подручјима у којима је загађење мање буде, чак, веће од причињене еколошке штете. Овај проблем би могао да се реши тако што би се еколошки порез установио као прогресивни порез, чиме би биле обухваћене ситуације да загађења у одређеним областима односно током одређеног временског периода узрокују већу еколошку штету, и обратно. Пореска прогресија ствара отпоре у плаћању, отвара питање арбитражности, захтева стручнију и технички опремљенију пореску администрацију.

ЗАКЉУЧАК

Животна средина има есенцијалну улогу у расту благостања људи у појединим земљама. Загађење животне средине представља претерану употребу њеног апсорпционог капацитета. Будући да животна средина представља фактор производње и потрошње, произилази да њено загађење доводи до претераног искоришћавања њеног апсорпционог капацитета у циљу привредног раста. Све израженије загађење животне средине као последица привредног и технолошког развоја довело је до еколошке кризе.

За оцену здравља животне средине користи се композитни Индекс еколошких перформанси. Основу индекса чине шест показатеља који се односе на области квалитета ваздуха, квалитета воде и присутности тешких метала, Према последњем истраживању реализованом на примеру 180

држава, може се закључити да је стање животне средине најбоље у високо развијеним земљама.

Инструменти економске политике којима се у ширем смислу може реализовати интернализација еколошких екстерналија се деле на законске (административно наредбене и економске.

Законски инструменти се односе на мере заштите животне средине, утврђивање еколошких норми, одређивање контроле и примену управних и казних санкција. Законске мере имају обавезни и присилни карактер па се мора осигурати њихово поштовање и ефикасна контрола. Основна предност употребе ових инструмената политике заштите животне средине огледа се у брзини њиховог деловања и једноставности примене, док им је најчешћа слабост трошкова неефикасност.

Најчешће коришћени економски инструменти у политици заштите животне средине су еколошки порези, еколошки депозити, преносиве дозволе, субвенције за заштиту животне средине, еколошко осигурање и еколошке компензације. Ови инструменти заштите животне средине су често трошковно ефикаснији од законских инструмената политике животне средине јер делују на смањење загађења тамо где се то може трошковно најефикасније реализовати.

Dusanka JOVOVIC, LL.D.

Full-time Profesor

University of Pristina - Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

ECONOMIC INSTRUMENTS ON ENVIRONMENTAL PROTECTION AND LEGAL FRAMEWORK IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

The problems of environmental pollution in this millennium become an unprecedented ecological crisis. However, environmental protection has become an integral part of the social and economic development strategies. Having in mind this fact, the article reviews the importance of environmental protection in modern business conditions, emphasizes the legal aspects (both criminal and civil law) of environmental protection in the Republic of Serbia and presents the elementary explication of economic instruments of environmental protection.

Environmental protection has become a serious global issue whose solution implies the involvement of all actors, international community, institutions, states, companies, as well as individuals. Environmental protection must be viewed multidisciplinary, presenting a constant obligation of all community members. Having in mind the extent and spheres of environmental pollution, including all natural resources, flora and fauna, etc., a systematic preservation measures have to be prescribed.

The best way to achieve allocation efficiency is through the use of economic instruments, which turns to be better model than using of various regulatory measures that needs detailed information on each individual pollutant. The same regulatory instruments apply to all pollutants, regardless the differences and specifics between individual pollutants, which can lead to some pollutants having much higher pollution reduction costs than others. A regulatory measure aimed at limiting emissions of harmful substances to all pollutants to the same extent, by prescribing the same technological procedures in production, is not economically rational, nor ethically expedient, because not everyone has the same opportunities. Achieving environmental goals through the use of economic instruments is achieved through reallocation, in more efficient and cheaper way.

Key words: *environment, environmental pollution, environment legal aspects, economic instruments of environmental protection.*

ЛИТЕРАТУРА

2020 Environmental Performance Index, Yale Center for Environmental Law & Policy, Yale University, 2020.

Алан Биби, Ен Марија Бренан, *Основи екологије*, Клио. 2008.

Весна Јанковић Милић, Соња Јовановић, Бојан Крстић, „Анализа еколошке димензије одрживог развоја земаља Југоисточне Европе на основу ЕПИ метода“, Теме, бр. 2. Ниш, 2012.

Џозеф Штиглиц, *Економија јавног сектора*, Економски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2013.

Mladen Črnjar, Kristina Črnjar, *Menadžment održivoga razvoja: ekonomija, ekologija, zaštita okoliša*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji Sveučilišta u Rijeci, Opatija, 2009.

Слободан Цветановић, Данијела Деспотовић, *Капитал, одрживи развој и економска политика*, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2017.

Џонатан Харис, *Економија природних ресурса и животне средине: савремен приступ*, Дата Статус, Нови Сад 2009.

www.un.org/millenniumgoals, Приступљено, 22. 06. 2020.

www.rs.undp.org, Приступљено, 22. 06. 2020.

[www.besplatna pravna edukacija.rs/prilozi saradnika/osnovni pravni aspekti zastite zivotne sredine u republici srbiji](http://www.besplatnapravnaedukacija.rs/prilozi/saradnika/osnovni-pravni-aspekti-zastite-zivotne-sredine-u-republici-srbiji), Приступљено, 22. 06. 2020.